

सहिद गोविन्द
गौतम विशेष

पृष्ठ २

वर्ष २, अङ्क ४३, पूर्णाङ्क ९१

२०७४ वैशाख १३ गते बुधवार

Wednesday, 26 April 2017

www.eratokhabar.com

मूल्य रु. १०

शान्तिपूर्ण सभामा प्रहरी हस्तक्षेप, देशव्यापी गिरफ्तारी तीव्र

प्रतिरोधसँगै चुनाव खारेजी अभियान जारी राखिनेछ : विप्लव

■ रातो खबर संवाददाता / काठमाडौं

संसदीय पार्टीहरूले चुनावी वातावरण निर्माण गर्न नसकिरहेकै बेला नेकपाले देशभरि चुनाव खारेज अभियानलाई तिव्रता दिएको छ । त्यसक्रममा उसले देशभरि 'जनजागरण तथा भण्डाफोर सभा' आयोजना गर्दै आएको छ । त्यसक्रममा ७ गते चितवनमा भएको शान्तिपूर्ण सभामा प्रहरीले हस्तक्षेप गरेर विथोलेको छ । अपरान्ह १ बजे थारु जातिको फगुवा भौकीसहित नारायणगढको व्यस्त तरकारी बजारबाट शुरु भएको जुलुस २ बजे चौबिसकोठी पुगेर सभामा परिणत भएको थियो । सभा शुरु हुनासाथ औपचारिक प्रक्रियापछि नेकपाका स्थायी समिति सदस्य तथा कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि धर्मेश बास्तोलाले मन्तव्य राख्न शुरु गर्नासाथ प्रहरीले चौरैतिरबाट आक्रमण शुरु गरेको थियो । कार्यक्रम शुरु हुनु पूर्वै चौबिसकोठी क्षेत्रमा यातायात बन्द गरेको, रामपुर, गीतानगर क्षेत्रतिर चल्ने सडकमा यातायात सेवा बन्द गरेर सडक खाली गरेको र सभा स्थललाई चौरैतिरबाट सशस्त्र प्रहरीले घेर राखेका कारण स्थानीयले प्रहरी हस्तक्षेप र ज्यादतीको पूर्व अनुमान गरेका थिए । अचानक प्रहरी मञ्चमा प्रवेश गरेर मन्तव्य दिइरहेका बास्तोला, मज्जान आसिन असारे काका, चित्रबहादुर आले, अनिल शर्मा विरही लगायतका अतिथिहरूलाई लताडै तल भर्न थाल्यो । सशस्त्र प्रहरीले सहभागीहरूलाई लाठी वर्षायो र मञ्च भत्काउन शुरु गर्‍यो । प्रहरी ज्यादतीको विरुद्ध घटनास्थलमा नाराबाजी र प्रतिरोध शुरु भयो । आक्रोशित कार्यकर्ताले प्रहरीमाथि दुःखामुढा

गर्न थाले । शान्तिपूर्ण सभामा प्रहरी हस्तक्षेप भएपछि एकजना प्रत्यक्षदर्शीले 'संकटकाल आउन थालेजस्तो भयो । सरकारले देशलाई कता लम्न खोज्दछ ?' प्रश्न गरेका थिए । राप्रपा चितवनका नेता बदी तिमिल्सिनाले 'शान्तिपूर्ण सभामा प्रहरी ज्यादती स्वीकार्न नसकिने र चुनावको विरोध गर्न पनि पाउनु पर्ने' बताए । घटना लगत्तै हेटौँडाबाटै नेकपा (क्रान्तिकारी माओवादी) को नेत्र अम्बिका मुडभरीले प्रचण्डको 'मर्ने बेलामा

प्याँख उम्रेको' प्रतिक्रिया दिइन् । प्रहरीले समाचार संकलन गरिरहेका प्रकाश सिन्देललगायतका सञ्चारकर्मीमाथि पनि आक्रमण गर्‍यो । घटनापछि दिनभरि चौबिसकोठी आसपासको क्षेत्र रणमैदान जस्तै भएको थियो । त्यसक्रममा त्रिचोक, लायन्सचोक, हाकिमचोकलगायतका स्थानमा आक्रोशित कार्यकर्ताले आगजनी गर्दै प्रहरीमाथि दुःखामुढा गरेका थिए । प्रहरी आक्रमणमा अमृतनगरका कृष्ण प्रसाद पौडेल (वर्ष

७०) गम्भिर घाइते भइ मेडिकल कलेज (नयाँ) मा उपचारार्थ भर्ना गरिएको थियो । नेपाल राष्ट्रिय बुद्धिजीवी संगठनका केन्द्रीय अध्यक्ष टिका कँडेलमाथि प्रहरीले पटकपटक आक्रमण गर्‍यो । त्यसैगरी प्रहरीले नेकपाका केन्द्रिय सदस्य सन्देश पौडेलमाथि लाठी बर्सायो । त्यसैगरी नेकपा चितवनमा कार्यकर्ताहरू अम्बिका पाठक, राजकुमार तिमिल्सिना, पुर्ण राई, मोहन काफ्ले, युवा विषम, शिवचन्द्र अधिकारी, बुद्धि चौधरी

(माडी), विरोधन खतिवडालगायत सयौं कार्यकर्ता र बटुवामाथि आक्रमण गरेको थियो । प्रहरीले २४ जनालाई गिरफ्तार गरेको नेकपा, चितवनका इन्चार्ज लालबहादुर बिसीले बताएका छन् । चितवन प्रहरीले सप्तगण्डकी क्याम्पसका विद्यार्थी सुदिप पौडेललाई ८ गते बिहान गिरफ्तार गरी प्रहरी बिटमा आक्रमण गरेको भन्दै थुनामा राखेको अखिल (क्रान्तिकारी)का केन्द्रिय उपाध्यक्ष लालबहादुर तामाङले ... बाँकी पृष्ठ ८ मा

माओवादीद्वारा साहसिक हमला

- ▶ अमेरिकी सदनमा उत्तर कोरिया
- ▶ अफगानिस्तानमा अमेरिकी सुरक्षा रणनीति असफल

तरिबर : जनमेल डटकम

■ एजेन्सी / भारखण्ड

भारत, छत्तिसगढ प्रान्त, सुकमा जिल्लास्थित चिन्ता गुफा आसपासमा 'अपरेशन रेडहन्ट' अन्तर्गत परिचालित अर्ध सैन्य बल 'केन्द्रीय रिजर्भ प्रहरी बल' माथि सोमबार भाकपा (माओवादी) को जनमुक्ति सेनाले गरेको प्रत्याक्रमणमा २६ जनाको मृत्यु र दर्जनभन्दा बढी गम्भीर घाइते भएका छन् । धराप विष्फोटनपछि धुलो, धुवाँ र सरकारी सुरक्षाकर्मीको कोलाहलका बीच माओवादी जनसेनाले थप कारबाही चलाएको थियो । चार घन्टाभन्दा बढीको भिडन्तपछि प्रहरीले हतियार फालेर भागेका थिए । विद्रोहीले भारी मात्रामा सरकारी फौजको हतियार कब्जा गरेको छ । घटना स्थलमा कोब्रा टोली पठाएको दाबी सरकारले गरेपनि हराइरहेका ७ जना प्रहरी अर्धसम्म सम्पर्कमा आएका छैनन् । माओवादी दमन गर्ने एउटा प्रमुख कार्यभार घोषणा गर्दै आएको भाजपा सरकारलाई यो घटनाले दूतो आघात पुऱ्याएको भारतीय

सञ्चारले जनाएका हुन् । सन् २०१० मा ७६ सुरक्षाकर्मीको ज्यान जानेगरी भएको घटनापछि यो अर्को विद्रोहीको कारबाही हो । उता आफ्गानिस्तान, बाल्ख प्रान्तस्थित मजार-ए-सरिफ नामक सैन्य आधार शिविरमा तालिवानी विद्रोहीले आक्रमण गरी १ सय ५० भन्दा बढी सरकारी फौजको हत्या गरेको तीन दिनपछि रक्षा मन्त्री र सेना प्रमुखले राजिनामा दिएका छन् । घटनामा मारिएका सेनाका परिवारले अधिकारीहरूको राजिनामा माग गर्दै चर्को असन्तुष्टि पोखेका थिए । रक्षामन्त्री अब्दुल्लाह हबिबी र सेना प्रमुख कदाम साह साहिले राजिनामा दिएसँगै सो आक्रमण पाकिस्तानी तालिवानले गरेको आरोप अमेरिकाले लगाएको छ । सो आरोपसँगै पाकिस्तानमाथि अमेरिकी दबाव थप बढ्ने अनुमान गर्न थालिएको छ । अमेरिकी सैन्य रणनीतिमा प्रश्न उठिरहेको बेला अमेरिकाले सो आरोप लगाएको हो । त्यसैगरी सोमबार नै अमेरिकी र चिनियाँ राष्ट्रपतिका बीचमा कोरियाली प्रायद्वीपको विषयमा वार्ता भएपछि डोनाल्ड ट्रम्पले सदनमा छलफल गर्ने ... बाँकी पृष्ठ २ मा

चुनाव उपयोग र खारेजीको प्रश्न

भूमिका

२०७४ वैशाख ३१ गते (कुनै हेरफेर नभएमा) संसदीय व्यवस्थालाई पुनस्थापना गर्ने स्थानीय चुनाव हुँदैछ । हाम्रो पार्टीले यो चुनावलाई खारेज गर्ने र जनताको समानान्तर सत्ता सञ्चालन गर्ने निर्णय लिएको छ । संसदवादीहरूको स्थानीय चुनावमा भाग लिनुभन्दा खारेज गर्नु किन वस्तुवादी र ठिक छ भन्ने सवालमा यो आलेख केन्द्रित गरिएको छ ।

चुनावमा भाग लिने पार्टीहरूका धारणा र हाम्रो दृष्टिकोण

यतिबेला संसदीय व्यवस्थाले गर्न थालेको स्थानीय चुनावमा सहभागी बन्न थालेका पार्टीहरूका दुईखाले धारणा छन् । पुँजीवादी संसदवादी दलहरूको धारणा र केही कम्युनिस्टहरूको धारणा । पुँजीवादी संसदवादी दलहरूले यो चुनाव प्रजातन्त्र, संसदीय व्यवस्थाको मूल आधार भएकोले यसलाई पर्वको रुपमा लिएर सम्पन्न गर्नुपर्छ, २० वर्ष पछि "प्रजातन्त्र" पुनस्थापना हुन थालेकोमा जनताले पर्वकै रुपमा भाग लिनुपर्छ, अब पनि चुनाव भएन भने सत्तामा जनताको प्रतिनिधि हुने छैन, गाउँको विकास र उन्नतिमा बाधा पर्नेछ, कर्मचारीबाट भ्रष्टाचार हुनेछ, शान्ति प्रक्रियालाई टुट्टोमा

क्रान्तिका लागि यो चुनाव प्रतिगमन, प्रतिक्रान्ति हो । तसर्थ यसलाई खारेज गर्नुपर्छ । यसलाई मुखले मात्र खारेज गर्ने नभएर जनताको सत्तालाई पुनरसंगठित गर्दै र संचालन गर्दै समानान्तर सत्ताको अभ्याससहित क्रान्तिलाई अगाडि बढाएर खारेज गर्नु पर्छ ।

पुँजीवादी संसदवादी धारणाको खण्डन

हालको चुनावलाई पुँजीवादी संसदवादी दलहरूले पर्व भन्नु र पर्वको रुपमा भाग लिउं भन्नु उनीहरूको लागि सही होला । किन कि पुँजीवादीहरूको लागि संसदीय व्यवस्था नै उनीहरूको स्वर्ग हो । उनीहरूलाई यसमा लुटन, चुस्न, शोषण गर्न, शासन गर्न, मोजमस्ती गर्ने मनमोजी प्रकारले सुविधा छ । तर उनीहरूले जसरी आफ्नो एकलौटी श । स न मा ज र त र ग री शान्ति प्रकृया र

देश/परिवेश

■ विप्लव

पुऱ्याउन सकिने छैन जस्ता कुतर्कहरू राख्दै आएका छन् । केही कम्युनिस्ट पार्टीहरूले यो चुनाव संसदीय व्यवस्था कै चुनाव हो, संसदीय चुनावलाई कम्युनिस्टहरूले परिस्थिति हेरी उपयोग र बहिष्कार जे पनि गर्न सक्ने भएकोले अहिले उपयोग गर्नु ठिक हुन्छ उपयोग गरौं भनेका छन् । उनीहरूको धारणामा अहिले क्रान्ति गर्नका लागि क्रान्तिकारीहरूको शक्ति कमजोर छ, देशमा गणतन्त्र आएपछि पहिलो पटक चुनाव हुँदैछ, यसलाई जनताले खराब भनेर बुझिसकेका छैनन्, चुनावलाई जनताको पक्षमा उपयोग गरेर जनताको पक्षमा केही काम गर्न सक्ने स्थिति छ, चुनाव उपयोग गरेर संसदीय व्यवस्थाको भण्डाफोर गर्न सकिने स्थिति छ त्यसैले चुनाव उपयोग गर्नु सही हुन्छ ।

संक्रमणकालीन राजजनैतिक परिस्थितिमा भर्निरहेका छन् यो नभिलेको मात्र हाइन पुरे उल्टो र हानिकारक छ । किन भने जे कारणले संसदीय व्यवस्था जनताको बीचबाट समाप्त हुदै थियो, जो शक्तिसँग शान्ति वार्ता भएर विस्तृत शान्ति सम्झौता भएको थियो, शान्ति सम्झौताबाट जे स्थापना गर्न खोजिएको थियो, जसरी नयाँ नेपाल निर्माण गर्ने र जनतालाई अधिकार सम्पन्न गर्ने भन्ने थियो ती सबै विषयहरू लत्याएर पराजित संसदीय व्यवस्थालाई स्थापना गर्नु थियो गरियो अब त्यसलाई चुनाव गरेर जनताबाटै अनुमोदन गराउनु पर्छ भने जसरी जुन पर्वको प्रचार गरिएको छ यो विल्कूल घातक छ ।

संसदीय व्यवस्थाले जनता माथि दमन र राष्ट्रघात गरिरहे पछि माओवादी पार्टीको नेतृत्वमा संसदीय व्यवस्था विरुद्ध जनताले विद्रोह गरे । जनयुद्ध सारमा संसदीय व्यवस्था विरुद्ध कै विद्रोह थियो । जनयुद्धमा संसदीय व्यवस्थाले ... बाँकी पृष्ठ ७ मा

सम्पादकीय

शान्तिपूर्ण सभा
नबिथोल

नेकपासहित सरकारद्वारा घोषित स्थानीय निर्वाचनको विपक्षमा रहेका दलहरूको शान्तिपूर्ण सभा, जुलुश तथा प्रचार अभियानमाथि गृहप्रशासनले हस्तक्षेप गर्ने र विथोलने तथा पक्राउ गर्ने कार्यलाई तीव्रता दिएको छ । चितवन, सुर्खेत, काभ्रे, महेन्द्रनगर त्यसको उदाहरण हो । बहुदलीय संसदीय व्यवस्थाको मर्म भनेकै कानुनी राज हो । नेपालको संविधानले शान्तिपूर्ण सभा र विरोधका रूपहरूलाई स्वीकार गरेको छ । कुनैपनि बहानामा त्यसलाई निषेध गर्नुहुँदैन । चुनावको विरोधमा आउने आलोचनालाई संसदीय पार्टीहरूले राजनीतिक प्रतिस्पर्धाकै आधारमा पराजित गर्न सक्नुपर्छ । राजनीतिक विरोधको स्वरलाई बल प्रयोग गर्दा शान्तिपूर्ण विरोधको स्वर र सोच निरत्साहित हुन्छ । आलोचनात्मक स्वर र चिन्तनले हिंसात्मक दिशा समात्न प्रेरित गर्दछ र राज्यले कानुनी राज्यको बैधानिकता र नैतिक बल गुमाउन पुग्दछ । २०४८ सालमा तत्कालीन संयुक्त जनमोर्चाद्वारा आयोजित शान्तिपूर्ण जनसंघर्षमा दमन गर्दा तत्कालीन नेकपा (एकताकेन्द्र) जनयुद्धतिर गतिवान भएको थियो । २०५२ पछि किलो सेरा टु अपरेशन पश्चात राज्यको वैधानिक हैसियत सहरमा मात्र सिमित भएको थियो । सरकारले इतिहासबाट पाठ सिक्न आवश्यक छ । नागरिकले कमजोरी र कानुन उलंघन गर्न सक्छन्, तर सरकारले आफै कानुन तोड्न हुँदैन । सरकार विरोधको स्वर सुन्न र पचाउन नसक्ने गरी कमजोर भएको घटनाहरूले पुष्टि गरेका छन् । तसर्थ सरकारद्वारा शान्तिपूर्ण सभा र प्रदर्शनमाथि भएको अवरोध र पक्राउका घटनाले देशलाई फेरि हिंसातिर धकेल्नेबाहेक अरु केही गर्दैन । त्यसैले हिंसा उन्मुख हर्कत सरकारले तत्काल रोक्नुपर्छ ।

लेखकहरूलाई सूचना

- समसामयिक विषयका लेखरचना Preeti font मा टाइप गरेर ratokhabar@gmail.com मा पठाउनुहोला
- अन्य सञ्चारमाध्यममा प्रकाशित वा प्रकाशनार्थ पठाएका रचना रातो खबरमा प्रकाशित गरिनेछैन कुनै पुस्तकमा प्रकाशित रचना नपठाउनुहोला
- १२ देखि १५ सय शब्द नबढाईकन रचना पठाउनु पर्नेछ अन्यथा छाँटकाट गर्न सकिनेछ
- अप्रकाशित रचना फिर्ता गर्ने प्रावधान छैन
- प्रकाशित रचनाको राजनीतिक, वैचारिक तथा वैयक्तिक जवाफदेही लेखकमै हुनेछ

- रातो खबर साप्ताहिक

दोदा नदी किनारमा भक्ति थापा

मान्छे भन्भन् दुःखी हुँदै गएका छन् । समाज संकटतिर छ । तर हामी हतारमा छौं हरपल । यो हतारको यात्रा र छटपट्टि 'स्वर्गको हो कि नरकको ?' थाहा छैन तर हामी हतारमा छौं । आफ्नै जीवनको स्वचालित नियन्त्रक के हो ? को हो ? सोच्ने फुर्सद छैन ।

अनिल शर्मा

मनको लेखोटमा ताजे सम्झना छ - २०४९/०५० सालतिर विद्यार्थी राजनीतिमा रहँदा दोदा नदीको बगरमा धेरैपटक पाइला परेका थिए । दुई दशक अघि कर्णाली पारिका खोल्सा, खहरे र खोलाहरूमा पुल-पुलेसा थिएनन् । गुलरिया पारि उत्तर प्रदेश (भारत) को बिछिया-पोलियाकला-गौरीफन्टा हुँदै धनगढी आउनु पथ्र्यो खासगरी वर्षातका दिनमा । उसबेला आजजस्तो राजनीति कमाउ धन्दा थिएन । सामाजिक प्रतिष्ठा र आकर्षणको विषय पनि थिएन । उसबेला एकलैएकलै दोदा नदी किनारमा बगरको मिराज हेर्दै पुगिएको हो । कञ्चनपुरको पुनर्वास क्षेत्र एउटा मुगलान थियो । भारतीय डाँका, अनकन्टार, गरिब, सुकुम्बासी, सीमापारिको ज्यादती, सर्प, बिच्छीको आतङ्क भएको स्थान मानिन्थ्यो । चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जबाट विस्थापित थारुहरूलाई सरकारले पुनर्वास जाउ भन्यो । उनीहरू त्यता जान मानेनन्, बरु आज पर्यन्त पहाडी बाजेका हली बनिरहेका छन् । सपनाको समाजवादको के कुरा गर्नु, त्यसपूर्व तीनको हातको अनौ र बाजेको अरनखटन छुट्टे छौं छैन ।

देशभरिबाट प्राण धान्न भौतारिएका हाम्रा अग्रजको दुखिया भूमिका दुई दशकपछि पुगे हुट्टुटी गोविन्द गौतमको हत्याले पैदा भएको थियो । धनगढी बजारदेखि १० कि.मि. दुरीमा दोदा नदी पर्दछ । साथी विरबहादुर थापा (विज्ञान) ले भारत-नेपाल सिमाना हुँदै हुलाकी सडकमा धुलो उडाउँदै दोदा नदी पारिबाट 'गोविन्द गौतमको दाह संस्कार भएको उ त्यही हो सर' औलाले पुलपारी देखाउँदै भनेका थिए । पुनर्वास क्षेत्रको भौतिक अवस्था हिजो जस्तो रहेनछ । समय सँगै यातायात, सञ्चार र महेन्द्र राजमार्गले अर्कैअर्कै भएछ त्यो क्षेत्र । त्रिभुवन गा.वि.स.

गर्दा आमाको गहमा रसुवा राम्रैको पहिरोमा ढुङ्गा भरेभै आँशुका ढिक्का गुडुल्कदै थिए । वातावरण एकाएक स्तम्भ भयो । साथीहरू निन्याउरा देखिए । अहो ! कति कठिन हुँदो रहेछ बुढी आमाहरूका आँखाको आँशु हेरिरहन ! २०३६ साल आसपासमा कञ्चनपुरमा पुनर्वास खुलेको थियो । फुपाजुले तेरो थातथलो भएन । पुनर्वास हिंड, केही जग्गा मिल्छकि भनेछन् । त्यसपछि २०३६ सालमा डोकोमा भएका सामान हालेर पोलियाकला (उत्तरप्रदेश, भारत) धनगढी हुँदै अर्काको भरिया भए पुनर्वास आएका रहेछन् । खिमलाललाई जग्गा सिफारिस पनि कसले गरिदिन्थे र ! "यही जग्गाको भाडी काँडेर मकै छरियो, भालुभुते आएर दुःख दिन्थे । मेरो को छ र, मारे हुन्छ, यहाँ मार बुढा भन्थे । दाउरा धनगढीसम्म पुन्याएर जहान पाल्थे" अतिर सम्झँदै सहिद आमा भन्दै हुनुहुन्थ्यो । भारतीय सिमानासँगै जोडिएको जग्गा देखाउँदै आमा भन्दै बोल्दै गर्दा विधवा बुहारी सानो नानी च्यापेर पिलापिलाउँदै सासुको आडैमा सँदै थिइन् ।

पिता खिमलालले थातथलो त बनाए । तर दुखियाका दिन उसरी नै बितेका थिए । खर्च टार्न महिला छोरा गोविन्द मलेसिया पुगे । कमाउन सकेनन् । "धनीका खुशीहरू, गरिबका आँशुबाट किनिएका हुन्छन्" थिनस फुलरले कतै भनेका छन् क्यार । मलेसिया पनि आँशुका पसलेको देश न हो । रिक्त हात मलेसियाबाट फर्के । त्यसपछि फेरि साउदी अरबतिर लागे । साउदीमा पनि धेरै दिन बस्ने अवस्था भएन । जाउ आउ खर्च उठ्यो, थोरै कमाएर गाउँमा पक्की घर बनाउन जग हाले तर खर्च पुगेन । त्यसैले उनी भारतीय बजारमा जाने आउने गर्न थाले । एकातिर टाउको ठोकिने भुपडी छ, अर्कोतिर अधुरो बन्दै गरेको घरको जग छ,

रक्षा भएको छ । तर भारतीय अतिक्रमणको विरुद्ध उत्रेका गोविन्द गौतमको हत्या भएको छ । एक जना गरिब, अनपढ, गाउँले युवाले बलिदान गरेर नेपाली भूमिको रक्षा गरेका छन् । आनन्द बजारमा अर्को भक्ति थापाको जन्म भएको छ । त्यसले नेपाली समाजमा बढ्दो दलालीकरण र दासत्व बोधलाई लामो समयसम्म चुनौती दिइरहने छ ।

हामी सिमानामा टेकेर घटनाको फेहरिस्त स्थलगत रुपमा लिने र फोटो लिने काम गरिरहेका थियौं । दुरदर्शक यन्त्रबाट निगरानी गरिरहेका भारतीय सीमा सुरक्षा बलका जवानहरू हाम्रो नजिक आइयो उनीहरूमध्ये राइफल बोकेको एउटाले 'ये कौन है, मिडियावाला, यिनको कुछ नही देना' भन्यो । उनीहरू हामीतिर सँदै थिए । सायद क्यामेराका फोटोहरू खोस्न चाहन्थे । हामी सिमावारी आयौं । जहाँ ऋडपका कारण विस्थापित पसलेको खाली भवनमा नेपाली सीमा सुरक्षा बल बसेको छ । सीमा सुरक्षा बल आनन्द बजारका प्रमुख मोहन कार्कीले घटनाको जानकारी गराए । चिसो पानीले स्वागत गरे । उनमा नेपालीको प्रतिरोधप्रति गहिरो सहानुभूति देखिन्थ्यो । 'यो घर पाए सजिलो भएको छ । नत्र नाज्रो आकाशमा बस्नु पथ्र्यो सर' व्यक्तिको घरमा प्रहरी बस्यो भनेर आलोचना होला भनेर चिन्तित देखिन्थे उनी । चैत्र २५ गते सो क्षेत्रको विवाद समाधान गर्ने र हराएको पिल्लर खोज्ने भनी दुई देशका प्राविधिकहरू खटिएका थिए । हामी त्यही बेला सो क्षेत्रमा पुगेका थियौं ।

भारतीय प्राविधिकहरूले पैदल जाउँ भन्दै गर्दा नेपाली टोलीले भने उनीहरूलाई 'बाहनमा जाउँ न' चाकरी गर्दै थिए । आनन्द बजारमा गौतमको स्मारक बन्दै रहेछ । गोविन्द गौतमको हत्याको विरुद्ध नेकपाले

सहिद गौतम परिवार

४ आज पुनर्वास न.पा. ४ भएछ ।

हामी शुरु मै सहिद गोविन्द गौतमको घर 'घ गाउँ' माछापुच्छ्रे टोलमा पुग्यौं । आँगनमा पुनासाथ सहिदकी आमाले चिसो पानी र काँक्राका चिरा थालभरि टक्रयाउनु भयो । हामीले खाना खाएको १० मिनेट पनि नभएको जनाउ दियौं । सहिदकी आमाले पिढीको गुन्दी तान्दै 'गर्मी बढेको छ बाबु, शितल हुन्छ' भन्नु भयो । हामी आपसमा परिचय गर्नतिर लाग्यौं । आमा हरिदेवीका वरिपरि सहिद पत्नी लक्ष्मी, टूली छोरी आशिका, माइली छोरी आकृती धिरिप भए । कान्छी छोरी आसुम जुटको बोराको फुलुनेमा रहिछन् । कान्छी त दुई वर्ष पुगेको छैन यता छे 'फुलुनेबाट काखमा लिँदै' आमाले भन्नु भएथ्यो । सहिदका पिता गाउँतिर कतै टहल जानु भएको रहेछ ।

मान्छे भन्भन् दुःखी हुँदै गएका छन् । समाज संकटतिर छ । तर हामी हतारमा छौं हरपल । यो हतारको यात्रा र छटपट्टि 'स्वर्गको हो कि नरकको ?' थाहा छैन तर हामी हतारमा छौं । आफ्नै जीवनको स्वचालित नियन्त्रक के हो ? को हो ? सोच्ने फुर्सद छैन । 'आगो लिन आएभै' हतारो थियो । त्यसै दिन रात्रीमा काठमाडौं फर्किनु थियो । तैपनि केहीबेर भएपनि भलाकुसारी गर्न थाल्यौं । सहिद पिता खिमलाललाई आफ्नो थर र जिल्ला बाहेक पिता पूर्वाको केही अतोपत्तो नै रहेनछ । "बुढालाई आमा-बा पनि थाहा छैन । साणिमाले हुर्काउनु भएको रहेछ । तँ गौतमको छोरो होस् बाबु भन्नुहुन्थ्यो रे । २०२७ सालमा बागलुङबाट चितवन, गैडाकोट भर्दा फुपुको फरियाको फेरो समातेर पछि लागेका हुन्" बुढाका दुःखी दिन कहँदै

बनाउने घरमूलीलाई भारतीय फौजले हत्या गरेको छ । लाग्छ बालकृष्ण समले उनैलाई हेरेर 'हे ईश्वर दुःखीको घरमा मात्र तेरो बास हुने भए कृपागरी मलाई अफ दुःख दे' भनेका हुन । छोटो छलफल पछि हामी भारी मन घिसाउँ कारगिल डाँडारतिर लाग्यौं ।

त्यसक्षेत्रमा १९९ र २०१ नम्बरका सीमा स्तम्भका बीचमा २०० नम्बर स्तम्भ छैन । त्यसको अवशेष नै हराउनु पर्ने कुनै कारण छैन । पहिरो वा बाढीले बगाउने ठाउँ पनि होइन । नियतबस सीमा स्तम्भ चोरिएको र त्यसैको आधारमा नेपाली भूमि कब्जा गर्ने छिमेकीको दुर्नियत प्रष्ट देखिन्छ । बसई बजार (भारततर्फ) र आनन्द बजार (नेपालतर्फ)को बीचमा खोल्सोमा ट्यूम् पाइप नेपालीले राखेर पुल बनाएका छन् । फागुन ७ को द्वीपक्षीय सहमती तोडेर भारतीय पक्षले पुल भत्काउन खोज्दा २५ गते नेपालीले प्रतिरोध गरे, त्यसपछि भारतीय फौजले गोली चलायो र गोविन्द गौतमको हत्या गर्‍यो । भारतीय सीमा सुरक्षा बलद्वारा मारिएका गौतम एक्ला नेपाली नभए पाँचौं देशभक्त सहिद हुन । घटनापछि गाउँका दलालहरूले नक्कली संघर्ष समिति बनाएर भारतीयको चाकरी गरेर स्वार्थसिद्धि गर्ने निकृष्ट षडयन्त्र भैरहेको गुनासो पनि सुनिन्थ्यो । ७० वर्षे सहिद पिता खिमलालको पनि त्यस्तै आशंका थियो । फागुन २५ गते भारतीयले नेपाली सीमा मिचेको र नेपालीलाई कुटपिट गरेको खबर सामाजिक सञ्जालमा फैलिपछि वरपरका नेपाली उर्लेर भारतीय अतिक्रमणकारिलाई लखेटेका थिए । भारतीयले उखेल्ल खोजेको पुल यथावत छ, नेपाली भूमिको तत्काललाई

नेपाल बन्द सहित देशव्यापी प्रतिरोध गर्‍यो । तर दुःखको कुरा सहिदको दैलो र प्रतिरोधको/देशभक्तको गौरवशाली माटो आनन्द बजारमा हाम्रा कुनै नेता अफसम्म पुगेका रहेछन् । 'अरु पार्टीले पैसा बाँडेका छन्, हाम्रो त कोही आउन्नन्, के भनेर जानु !' स्थानीय नेता क. गौरीले लघुताभास गरे । रणनीति र कार्यनीतिका बिचको अन्तर विरोध त्यस्तो थियो । माथिल्लो तहबाट नेपालबन्द हुनासाथ त्यो आवाज सहिद परिवार र आनन्द बजारमा द्रुतमार्ग (फास्टट्याक) मा पुगुपथ्र्यो ।

केही वर्ष अघि ललितपुर, प्युठामा कल्लीकुमारिलाई बोक्सी आरोपमा मलमूत्र खुवाउँदा त्यसको विरोधमा गैरसरकारी संस्थाहरू सडकमा सुतेर लड्दै गर्दा हाम्रा दलित संगठनका तिलक परियारसहितका नेताहरू प्रचण्ड निवासमा दलितहरूलाई मन्त्री पद देऊ भनेर धर्ना बसिरहेका थिए । आनन्द बजारमा फर्किँदा मनमा हुँडलो चलिरहेको थियो । दुनियाँ बदल्नका लागि असल नियत र इमानदारिता मात्रै पर्याप्त नहुने रहेछ ।

माओवादीद्वारा ...

जनाएका छन् । सिरिया र उत्तर कोरियामा भइरहेको तनाव र त्यसमा अमेरिकाको भूमिकाका कारण तेश्रो विश्वयुद्धको सम्भावनाको चर्चा भइरहेका बेला टुम्पले अमेरिकी सिनेटको बैठक बोलाएका हुन् । अमेरिका र उत्तर कोरियाले एक अर्कोलाई कारबाहीको धम्की दिइरहेका बेला चीनले भने कोरियाली प्रायद्वीपको शान्तिपूर्ण समाधानको पक्षमा रहेको दोहोर्‍याएको छ ।

इतिहासको पदचिह्नमा

थुप्रै बाधा-व्यवधानहरू हुँदा हुँदै पनि प्राचीन रेशम मार्ग सँगसँगैको प्रस्तावित आर्थिक क्षेत्रले क्षेत्रीय अर्थतन्त्रलाई माथि उठाउने लक्ष्य राख्छ ।

चक्र स्याओयान

“२१औँ शताब्दिमा ऊर्जा स्रोतको आधारको रूपमा चिनिएको मध्य एशियामा प्रशस्त मात्रामा प्राकृतिक स्रोतहरू छन् ।”

उनले भने - “तेल निर्यात गर्न चीनले आफूना मार्ग र स्रोतहरूलाई विस्तार गर्न आवश्यक छ । किनभने निर्यात गरिएको तेलले सन् २०२० सम्ममा घरेलु खपत ७५ प्रतिशत भएको अभिलेख राख्नेछ । ‘नयाँ रेशम मार्ग’ मा पर्ने देशहरूले त्यस क्षेत्रमा स्थिरता कायम राख्न एकआपसमा मिलेर काम गर्नुपर्छ र पृथकतावादी, उग्रवादी र आतंकवादी शक्तिहरूसँग जुध्न चीनलाई मद्दत गर्नुपर्छ ।”

सार्वजनिक सुरक्षा मन्त्रालय अन्तर्गत सिमाना नियन्त्रण विभागका निर्देशक उ तोङ्गलिले युरेसियाली मुलुकहरूसँगको बलियो व्यापार सम्बन्धले आतंकवादसँग जुध्न चीनलाई सहयोग

क्षेत्रको रणनीतिक आधार र महत्वपूर्ण विसौनी भएको कुरा बताए ।

वाङ्ग भन्छन् “यो त छिङ्गहाईको लागि अत्यावश्यक विकासको अवसर हो । छिङ्गहाई प्रान्त १ अर्ब जनतासँग अथवा बौद्ध संस्कृतिसँग सम्बन्धित दक्षिणपूर्वी एशियाली जनसंख्यासँग घुलमिल भएको र मुस्लिम संस्कृतिसँग सम्बन्धित मध्यपूर्व र मध्य एशियासँग जोडिएको छ । यी दुई भिन्न संस्कृतिको मिलनबिन्दु हो र यसले ती क्षेत्रहरूसँग जोड्ने चीनको स्पिडबोर्डको रूपमा कार्य गर्न सक्नेछ ।” छिङ्गहाई प्रान्तले रेशम मार्ग आर्थिक क्षेत्र’ सँग जोडिएका मुलुकहरूसँग सर्वपक्षीय बैठक स्थापना र तुर्कमेनिस्तान र नेपाल विशाल बजार निर्माण गर्ने योजना बनाएको छ ।

दक्षिण पश्चिम चीनको छोडछिड

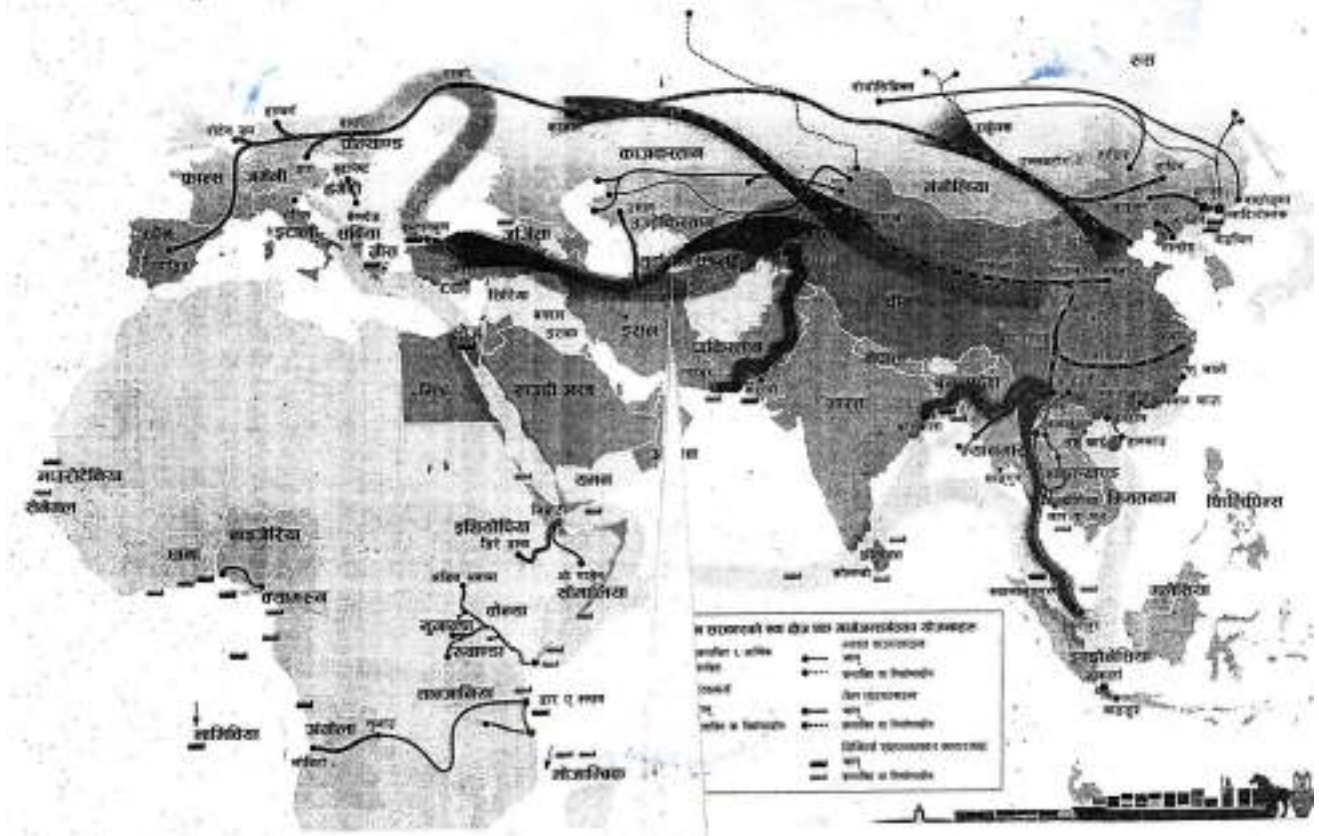
बाँकी राख्नेछैन ।

सन् २०१० मा सिनचियाको काशगरमा विशेष आर्थिक क्षेत्र स्थापना भयो । त्यसले त्यस क्षेत्र र पाकिस्तान र काजाखस्तान लगायत छिमेकी मुलुकहरूको व्यापारिक केन्द्रको रूपमा कार्य गर्‍यो । त्यस क्षेत्रमा एउटा जुम्ल्याहा गगनचुम्बी पाँचतारे होटल र करमुक्त बजार क्षेत्र निर्माण हुँदैछ ।

सन् २०१२ मा सिन्चियाङको होरगोसमा स्वतन्त्र व्यापार क्षेत्र स्थापना भयो । होरगोस चीन-काजाखस्तान सिमानामा पर्छ । यसले चिनियाँ कम्पनी र यात्रुहरूको लागि करमुक्त किनमेल गर्न अन्तर सीमा व्यापारमा शुल्क छुटको व्यवस्था गर्छ ।

गतिरोध प्रस्तावित आर्थिक क्षेत्रको प्रमुख चुनौति भनेको त्यस आर्थिक क्षेत्रमा पर्ने चिनियाँ सहरहरू

एक क्षेत्र एक मार्ग : रेशम मार्गको अवधारणा अनुरूप चीनद्वारा प्रस्तावित एब निर्माणाधीन विश्वव्यापी पूर्वाधार सञ्जालहरू

पुग्ने कुरा बताउँछन् ।

त्यसैगरी उनी के भन्छन् भने आजभोली चीनमा आतंकवादी गतिविधि अझ बढी व्यापक भएको र त्यसले जतामा डर त्रास फैलाएको र राज्य सुरक्षालाई खतरामा पारेको छ । उनले भने, “चीनलाई आतङ्कवादविरुद्ध लड्न अन्तर्राष्ट्रिय आपसी सहयोगलाई सुदृढ बनाउनु आवश्यक छ । त्यस क्षेत्रमा अझ सुदृढ व्यापार र सांस्कृतिक सम्बन्धले ती उद्देश्यहरूलाई निकै दूरो मात्रामा फाइदा पुऱ्याउनेछ ।”

चर्को प्रतिस्पर्धा चीनको केन्द्रीय सरकारले प्रस्तावित आर्थिक क्षेत्रमा सहायता गर्ने विशिष्ट नीति र विस्तारमा मार्गनिर्देशन प्रकाशित गरेको छैन । त्यसो भए तापनि प्रस्तावित आर्थिक क्षेत्रका सहरहरू त गतिविधिको एउटा एउटा हिस्सा आ-आफ्नो हातमा पार्न चर्को प्रतिस्पर्धामा छन् ।

उत्तरपश्चिम चीनको शान्सी प्रान्तका गभर्नर लउ छिनचियनले पश्चिमी क्षेत्रलाई खुला गर्ने यो चरणलाई शान्सीले अगुवाई गर्नुपर्छ भनी बताए ।

शान्सीको राजधानी सिआनका नगर प्रमुख तोङ्ग च्युनले उक्त सहर व्यापार र सांस्कृतिक सञ्चारको केन्द्रको आफ्नो स्थान प्राप्त गर्न तत्पर भएको कुरा बताए । सिआन त प्राचीन रेशम मार्ग’ को प्रारम्भिक सुरुवात विन्दु हो ।

उत्तर पश्चिम चीनको निङ्गसिया हुई स्वशासित क्षेत्रका अध्यक्ष लिउ हुले त्यस क्षेत्रको दूरो मुस्लिम जनसंख्याले मध्य एशियाका केही देशहरूसँग सांस्कृतिक सम्बन्ध आदान प्रदान हुने यथार्थलाई अर्थ्याउँछ भनी तर्क राखिन्छ । लिउले त्यस क्षेत्रले हाल खाद्यान्न उद्योग अझ गहिरो अन्तर्राष्ट्रिय आपसी सहयोग खोजिरहेको बताइन् ।

चीनको उत्तर पश्चिम क्षेत्रका छिङ्गहाई प्रान्तको उप गभर्नर वाङ सियाओले छिङ्गहाई प्रान्तले आफूलाई हरियो मार्गको रूपमा स्थापित गर्ने दावा गर्दै हरियो मार्ग भनेको त्यस प्रस्तावित आर्थिक

नगरपालिकाका नगरप्रमुख ह्वाङ छिफानले त्यो नगर नयाँ रेशम मार्गको प्रारम्भ स्थान भए धेरै फाइदा भएको बताए ।

ह्वाङले भने “अति उत्तम भौगोलिक अवस्थिति भएको हुनाले छोडछिडले सुविधाजनक मोटरबाटो, रेलमार्ग, जल र हवाई यातायातको उपयोग गर्दै आएको छ । त्यस आर्थिक क्षेत्रमा अगुवाई गर्ने कार्यमा छोडछिड एक पाइला अगाडि छ ।”

यसले सन् २०११ देखि अन्तर युरेसियाली रेलमार्गको जालो हुँदै युरोपमा मालसामान जहाजमा राखेर निर्यात गर्दै आएको छ ।

उत्तर-पश्चिम क्षेत्र कान्सु प्रान्त रेशम मार्ग आर्थिक क्षेत्र’ को लागि तयारी हुँदैछ । त्यसदेखि बाहेक त्यस आर्थिक क्षेत्रले त्यहाँ सम्भावित व्यापारिक लाभहरू ल्याउनेछ । त्यसो भएर गान्सु प्रान्त सांस्कृतिक क्षेत्रमा एक अगुवा (प्रान्त) बन्न उत्सुक छ ।

चिनियाँ कम्युनिस्ट पार्टीको कान्सु प्रान्तीय समितिको प्रचार विभागका निर्देशक लिएन चि के भन्छन् भने अन्ततः कान्सुले तुनह्वाङमा स्थायी अन्तर्राष्ट्रिय सांस्कृतिक प्रदर्शनको प्रक्षेपण आयोजना गर्न आवेदन दिँदैछ । तुनह्वाङ राम्ररी संरक्षण गरिएका गुफा र भित्तिचित्रहरूको लागि प्रख्यात छ ।

लिएनले भने, “त्यस प्रदर्शनले रेशम मार्गमा परेका देशहरूलाई (त्यसमा) सहभागी हुन निम्तो दिनेछ र हामी के आशा गर्छौं भने केन्द्रीय सरकार र सम्बद्ध मन्त्रीहरूले छिट्टै नै त्यस प्रस्तावलाई स्वीकृति प्रदान गर्नेछन् ।”

सिनचियाङले चिनियाँ सिमानामा युरेसियाको स्थल सेतुको सुदूर पश्चिमी भेगको केन्द्र बन्न प्रयास गरिरहेको छ । त्यसको लागि यसले आफू त्यस क्षेत्रको यातायात, वित्त र व्यवहारिक संगठनात्मक केन्द्र हुनलाई नयाँ रेशम मार्गमा पर्ने आफ्नो भौगोलिक अवस्थितिबाट लाभ उठाउन कुनै कसुर

उनले भने, ‘हरेक व्यक्ति नाफा प्राप्त गर्न चाहन्छ तर तिनीहरूलाई कसरी नाफा कमाउने र त्यसलाई कसरी सदुपयोग गर्ने भन्ने कुरा थाहा छैन । तिनीहरूमध्ये कोही कोहीले त पूरा गर्न भण्डै भण्डै असम्भव लक्ष्यहरू राख्छन् ।’

छिङ्गहाईको उपगभर्नर वाङ्याङले सम्भव भएसम्म छिटो चीनले आर्थिक र व्यापार समुदाय निर्माण गर्नुपर्छ र त्यस समुदायले चीनको अन्तर्राष्ट्रिय सन्धी सम्भोताको सामर्थ्य र देशभित्र विवेकपूर्ण औद्योगिक विभाजन निर्माणमा निकै नै सघाउ पुऱ्याउन सक्छ भन्ने कुरा बताए ।

वाङ याङले भने ‘यस्तो आर्थिक स्थापना सारमा भन्नुपर्दा सहरहरूबीचको आपसी सहयोग हो । अझ राम्रो आपसी सहयोग पूरा हुने गरी ती सहरहरूबीचको प्रतिस्पर्धालाई सुधार्नुपर्छ । ठीक अहिले, ती सहरहरू छरिएर रहेका हिराहरूजस्तै भएका छन् । तिनीहरूबाट टलटल टक्केको हार माला बनाउन एउटा डोरी वा धागोको आवश्यकता हुन्छ ।’

‘चिनियाँ अन्तर्राष्ट्रिय अध्ययन संस्था’ को अनुसन्धान सदस्य छन् युरोडले क्षेत्रीय स्थिरता नै आर्थिक विकासको मुख्य साँचो हो भने ।

धार्मिक उग्रवाद, आतंकवाद र लागु पदार्थका विषयहरू नै मध्य एशियाले सामना गरिरहेका प्रमुख चुनौतिहरू हुन् र पश्चिमी एशिया र उत्तरी अफ्रिकामा भइरहेका राजनीतिक उतारचढावले युरेसियाली महादेशको स्थिर आधारलाई असर पार्दैछ, उनले भने ।

छन्ले भने, ‘मध्य एशियाको गम्भीर सुरक्षाको अवस्था, जटिल राजनीतिक आर्थिक अवस्था अनि यस क्षेत्रमा प्रमुख शक्तिहरूबीच आ-आफ्नो प्रभुत्व कायम गर्न हुने प्रतिस्पर्धाको कारण यस्तो किसिमको आर्थिक क्षेत्र निर्माण कष्टसाध्य लामो अवधिको कार्य भएको छ ।’

प्राचीन रेशम मार्ग

रेशम मार्ग वा रेशम पथ भनेको व्यापार र सांस्कृतिक स्थानान्तरण पथहरूको शृङ्खला हो । यी पथहरूको शृङ्खला त एशियाली महादेशका विभिन्न क्षेत्रमा आर्थिक र सांस्कृतिक अन्तरक्रियाको केन्द्र थियो । यसले विभिन्न समयावधिमा अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार, व्यापारी, तीर्थयात्री, भिक्षु र सैनिक जवानहरूको सामेल भएको चीन देखि भूमध्य सागरसम्म पश्चिम र पूर्वलाई जोडेको थियो ।

७ हजार किलोमिटरसम्म फैलिएको (लामो) रेशम मार्गले आफ्नो नाम चिनियाँ रेशमको लाभप्रद व्यापारबाट सुरु गरेको हो । आफ्नो लम्बाईबाट नै यसले आफ्नो कार्य पूरा गर्‍यो ।

२१ सय वर्षभन्दा पहिले नै हान वंशका चाङ छिन भन्डै (१६४-११४ ई.पू.) ले त्यस व्यापार मार्गलाई मध्य एशियासम्म फैलाएका थिए । त्यसबेलादेखि रेशम, चिया र चिनियाँ माटाका भाँडाकुँडाहरूलगायत सरसामानहरू छाड आनबाट आजभोलीको शान्सी प्रान्तको राजधानी सिआन त्यस रेशम मार्ग हुँदै मध्य एशिया, पश्चिम एशिया र युरोपसम्म पुऱ्याइन्थे र त्यहाँका विभिन्न गन्तव्यहरूबाट मालसामानहरू चीनमा ल्याइन्थे ।

रेशम मार्गबाट हुने अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार त चीन, भारतीय उपमहादेश, पर्सिया, युरोप र अरबियाली सभ्यताहरूको विकासमा एउटा सार्थक तत्व थियो । यसले ती सभ्यताहरूबीच लामो दूरीको राजनीतिक र आर्थिक अन्तरक्रियाको उद्घाटन गर्‍यो । रेशम निश्चित रूपले चीनको मुख्य व्यापारिक वस्तु भए तापनि अन्य धेरै थरिका मालसामानहरूको व्यापार हुन्थ्यो र विभिन्न प्रविधि, धर्म र दर्शनहरूको आदान प्रदान हुन्थ्यो । अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक व्यापार बाहेक रेशम मार्गले एकआपसमा भेट र वार्ता गर्ने व्यवस्थाका सभ्यताहरूबीच सांस्कृतिक व्यापारले साधनको रूपमा काम गर्‍यो ।

थाङ वंश ६१८-९०७ इ.सं. पछि चीनको राजनीतिक केन्द्र उत्तरी भागमा सऱ्यो र यसले आर्थिक केन्द्र पूर्वी समुद्री तट र दक्षिणी क्षेत्रमा सऱ्यो । मालसामान लान र ल्याउन समुद्री मार्ग नै मुख्य छनोटमा पऱ्यो र त्यसपछि विस्तारै विस्तारै रेशम मार्गको चल्ती हराउँदै गयो ।

Vol 57 No.13 March 27, 2014

नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी, केन्द्रीय प्रकाशन विभागद्वारा नयाँ वर्ष २०७४ सालको मितेपात्रो प्रकाशित भएको छ ।

आफ्नोप्रति सुरक्षित गर्नुहोस् ।

